چەتەکانی دەریای کاریبی!..
تاهیر عیسا

ئەمە نە داستانی مەم وزینەو نەلاس وخەزاڵ و نە دوانزەسوارەی مەریوان و نەداستانی قەڵای دمدم، بەڵکو داستانی دزی وگەندەڵی پێنج لە قارەمانەکەی بنەماڵەی بارزانین!
پڕۆژەی ڕاپۆرتکردنی تاوان و گەندەڵی ڕێکخراو (OCCRP) ڕێکخراوێکی ناحکومی ئەمریکایە کە ڕۆژنامەگەری لەکۆڵینەوە پەروەردە دەکات.
ساڵی ٢٠٠٦ دامەزراوە و تایبەتمەندە بە تاوانی ڕێکخراو و گەندەڵی.

OCCRP,

Abbreviation of:-

Organized Crime and Corruption Reporting Project

:Barzani family corruption in Iraqi Kurdistan

لە هەشتی ئەم مانگەدا، ڕاپۆرتێکی دوورودرێژی لەسەر گەندەڵییە زۆرو زەبەلاحەکانی بنەماڵەی بارزانی، بەناوی پێنج براکە، بڵاو کرێتەوە، ئەگەرویستت خۆت ڕاستەوخۆ بچیتە ناو سایدی:- پڕۆژەی ڕاپۆرتکردنی تاوان وگەندەڵی ڕێکخراو،

دواتر -: Organized Crime and Corruption Reporting Project بنوسە

گەندەڵییەکانی بنەماڵەی بارزانی لەکوردستانی عێراق:-

:Barzani family corruption in Iraqi Kurdistan

بەدوورودرێژی ڕاپۆرتێکی وردو سەلمێندراوت دەداتێ لەسەر گەندەڵییەکانی پێنج براکە،(مەسرور، مەنصور، مستەفاو وەیسی و موسخی).

ئەمڕۆ لەسایەی تەکنەلۆجیای زیرەکدا، زۆرپێویستیت بەوەنییە باش لەزمانە بیانییەکان حاڵی ببیت، بەڵکو خۆت دەتوانیت لەڕێگای ترانس لەیت و گۆگڵەوە، بەهەر زمانێک مەبەستت بوو بابەتەکان تەرجومە بکەیت و لە جەوهەری ڕاپۆرتەکان تێبگەیت. دەتوانیت داستانی دزی وفزیی و گەندەڵی و سپیکردنەوەی پارەی بەتاڵانبردراوی خەڵکی کوردستان، لەلایەن پێنج برای شارەزاو پسپۆڕ لە گەندەڵی، ڕاستەوخۆ لەسایدی دەزگاکەوە بخوێنیتەوە.

ناسیۆنالیزمی کورد، ئەمڕۆ ئەگەر بەشێک لەشانازییە مێژووییەکانی داستانە جۆراوجۆرەکانی مێژووی کۆنی بەر لەدنیای مۆدێرن بێت، ئەوا دەبێت لەم سەردەمەی دنیای مۆدێرن وتەکنەلۆجیای زیرەکدا، هەڵوێستی

لەبەرامبەر پاڵاوانەکانی داستانی دزی و تاڵانی ژێر پەرچەمی ئاڵای کوردستانی ئەمڕۆیدا چیبێت؟

ئەم ناسیۆنالیزمە ڕیسوایەی ئەمڕۆ، کە پاڵەوانەکانی تەواوی میدیاو سایدە جۆراوجۆرەکانی لەهەواڵەی گەندەڵیی و دزی و پارەسپیکردنەوەدا، تەنیوە، باوکیان لە مانگی پێنجی ڕابردوودا، لەکۆنگرەی یەکگرتنەوەی یەکێتی قوتابیان ولاوانی پارتیدا، فەرمووی، ئەگەر کەڕامەت و ئیرادەت هەبوو، هەموو کاتێک پارەت دەبێت، کەڕامەت وئیرادەشت نەما پارە چقیمەتی هەیە!؟

دەبێت لەمەسعود بارزانی بپرسین، ئایا کەڕامەت وئیرادە، ئەوەیە کە لەم ڕاپۆرتانەدا کەشفی ئەسڕاڕی دزی و تاڵانی و پارەسپیکردنەوەکان لەلایەن پێنج لەکوڕەکانتەوە کراوە؟ ئایا بەمجۆرە لەدزینی سامان و داهاتی خەڵک وتەخشان وپەخشانکردنی لەوڵاتانی جۆراوجۆری دنیادا، دەوترێت کەڕامەت وئیرادە!؟

خەڵکی کرێکارو کارمەندو مامۆستاو مووچەخۆرانی کوردستان، بەگشتی دادو بێدادیانە لەدەست ئەوەو حکومەتی بەغدادا، هەر جارەی بە بیانوویەک و بەپاساوێک ڕێگری دەکرێت لەوەی مووچەکانیان لەکاتی خۆیاندا پێبدەن، کەچی ڕاپۆرتی پڕۆژەی ڕاپۆرتکردنی تاوان وگەندەڵی لەئەمریکا پێمان دەڵێت، کە ئەوە دەسەڵاتدارانی کوردستانن دەستیان ناوەتە بیناقاقای خەڵکی کرێکارو هەژاری کوردستان و بەهەرچی ڕێگاو شێوازێکی نه شیاو ناپەسەند هەیە، خەریکی دزی و تاڵانین!

ڕاپۆرتەکان وزانیاریەکان تازەن و لەهەشتی ئەم مانگەدا دزەیان کردۆتە ناو ڕۆژنامەکانەوە.

کۆشک و ئەسپ و جانتای دیزاینەر: چۆن بنەماڵەی دەسەڵاتداری کوردستانی عێراق لە ئەمریکادا خەریکی تەخشان و پەخشانی پارە بوون.

ئەمە عینوانی مانشێتی هەواڵە سکانداڵئاساکەیە،

کەڕێکخراوەکە بەمجۆرە پێشەکییەکەی نوسیوە:-

پێنج کوڕەکەی سەرۆکی دامەزرێنەری کوردستانی عێراق لە سەرانسەری ئەمریکادا خانووبەرەیان بەدەستهێنا و چوونە بازاڕی لوکس(فاخر، گرانبەها). لانیکەم بەشێک لەو پارەیە لە کۆنگلۆمەراتە (شەریکاتە)گەورە کوردییەکانەوە هاتووە کە پێدەچێت دوو لەو برایانە بە نهێنی کۆنتڕۆڵیان کردبێت، بەپێی بەڵگەنامە دزە پێکراوەکان.

دۆزینەوە سەرەکییەکان؛- دەستکەوتی برایانی بارزانی بریتی بوون لە کۆشکێکی شەش ژووری نوستن و چەندین شوقە لە نزیک واشنتۆن دی سی، هەروەها بیناکانی میوانداری قاوەخانە و چێشتخانەکان لە فلۆریدا و

تەکساس و کالیفۆرنیا.

ئەو موڵکانە لە ڕێگەی کۆمپانیا دەرەکییەکانەوە کڕدراون کە ناوی کارەکتەرەکانی فیلمەکانی “چەتەی دەریایی کاریبی”یان لێنراوە.

زیاتر لە 10 ملیۆن دۆلار کە بۆ ئەم کڕینانە بەکارهاتووە لە کۆمپانیای گۆڵدن ئیگل گلۆباڵەوە (هەڵۆی زێڕین)سەرچاوەی گرتووە، کە کۆمپانیایەکی کوردی عێراقییە و بەڵگەنامەکانی دزەپێکراویش باس لەوە دەکەن کە لەلایەن مستەفا (بابە)بارزانییەوە کۆنترۆڵکراوە کە برا بچوکەکەیانە.

لە کوردستان، بەڵگەنامەکان دەریدەخەن، هەڵۆی زێڕین خۆی وەک ئاسانکارییەک بۆ کۆمپانیا بیانییەکان کە داوای دەستڕاگەیشتنیان لە حکومەتی خۆجێیی دەکرد، پێگەیشتووە. هەروەها گرێبەستی لەگەڵ سوپای ئەمریکا واژۆ کردووە.

18 ملیۆن دۆلاری دیکەش لە کۆمپانیای ستێر گرووپەوە هاتووە، کە کۆنگلۆمەراتێکی (کۆمپانیا)دیکەیە کە بەڵگەنامە دزەپێکراوەکان باسی لەوە دەکەن کە لەژێر دەستی مەسرور بارزانیدایە کە ئێستا سەرۆکی حکومەتە.

هەروەها ڕاپۆرتی ڕێکخراوەکە، باس لە ژنێک دەکات بەناوی کاتیا ڤرێکار، کە هاوسەری مستەفا بارزانییە،

باس لەوەدەکرێت، کە ئەم ژنە ئەسپی گرانبەهای عەرەبی ڕەگەزبەرزی لەڕێگای کۆمپانیای هەڵۆی زێڕین کڕیوە و وەهەر لەو ڕێگایەشەوە پارێزەرێکی بەناوی “جۆناسەن مێر” کە نوسینگەکەی لەویلایەتی دەلاوێرە هاوکاری کردووە، بۆ ڕاییکردنی کاغەزی بیمەو کاروباری بیمەی ئەسپەکانی.

ئەوان بە دزی و فزی و پارەسپیکردنەوە”سیاسەتێکی توندی نهێنییان جێبەجێکردووە ،بە بەکارهێنانی، کۆمپانیاکان، LLC، کە کۆمەڵێک کۆمپانیای وەهمی لە ناو کۆمپانیایەکی واقیعیدا پڕۆسەی گەندەڵییەکەیان جێبەجێکردووە.

ناوی ئەو کۆمپانیایە کە ڤریکار بۆ بەدەستهێنان و هەڵگرتنی ئەسپەکان بەکاری هێنابوو، گۆڵدن ئیگل گلۆباڵ، دەستبەجێ لە وڵاتی هاوسەرەکەیدا زەنگێکی لێدەدا. کۆمپانیاکانی “GEG” کە زیاتر لە بواری بیناسازی و ڕیکلامدا کاردەکەن، هەروەها ئۆتۆمبێلی زرێپۆش و کڵاو و پێڵاوی ئەمریکییان بۆ هێزە ئەمنییەکانی ناوخۆیی دابینکردووە و ژمارەیەک گرێبەستیان بە سوپای ئەمریکا جێبەجێکردووە.

کۆمپانیا کوردییەکانی GEG هیچ پەیوەندییەکی ئاشکرایان لەگەڵ بارزانییەکان نییە. بەڵام کۆمەڵێک ئیمەیڵ و بەڵگەنامەی دزەپێکراو کە لەلایەن پەیامنێرانی OCCRP و پڕۆژەی لێپرسینەوەی حکومەتەوە

پەیداچوونەوەیان بۆ کراوە، ئەوە پیشان دەدات کە ئەوان لەلایەن مستەفا بارزانییەوە کۆنترۆڵکراون – و دەریدەخەن کە ئەوان ملیۆنان دۆلاریان لە خەرجییە کەسییەکان لەلایەن پێنج برا بارزانییەوە بانکیە(سپۆنسەر) کردووە، ئەمەش پرسیارەکان دەوروژێنێت سەبارەت بەوەی ئایا یاسایەکیان پێشێلکردووە کە داوای ئاشکراکردنی ناکۆکی بەرژەوەندییەکان دەکات.
تەنها ئەسپەکان نەبوون. لە نێوان ساڵانی ٢٠٠٥ بۆ ٢٠١٩ کۆمپانیاکانی هەڵگرتن کە لە کۆتاییدا خاوەندارێتی براکان بوون ٣١ موڵکیان لە سەرانسەری ئەمریکا بەدەستهێناوە، لەنێویاندا کۆشک و خانووبەرەی بازرگانی، کە بەهایان زیاتر لە ١٠٠ ملیۆن دۆلارە.
بەیاننامەکانی کارتی بانکیی دەریدەخەن کە ئەو برایانە لە فرۆشگا دیزاینەرەکانی ئەمریکا و پاریس و زیوریخ و دوبەی کڕینی ئاست بەرزیان کردووە و ئۆتۆمبێلێکی جۆری فێراری سپایدەریان کڕیوە و ٥٠ هەزار دۆلاریان لە فرۆشگای کاتژمێر خەرجکردووە.
OCCRP زۆربەی ئەم زانیاریانەی لەگەڵ کۆمەڵێک بەڵگەنامەی دیکەی دزەپێکراو و تۆماری بەردەستەکانی گشتی لە تۆماری موڵک و ماڵی کۆمپانیاکان لە ئەمریکا، دوورگەکانی ڤێرجینیای بەریتانیا و شوێنەکانی دیکە پشتڕاستکردەوە. بەشێک لەو بەڵگەنامە دزەپێکراوانە وەک بەڵگە لە ناکۆکییە یاساییەکانی پەیوەست بە بارزانییەکان و کوردستانی عێراقدا بەکارهێنراون، هەرچەندە تا ئێستا لە میدیاکان ڕوومالیان نەکراوە
بەدەستهێنانی خانووبەرە بۆ بەکارهێنانی کەسی لە ڕێگەی کۆمپانیاکانەوە، نایاسایی یان نائاسایی نییە، هەرچەندە ئەم کارە سەرچاوەی ئەو پارانەی کە بۆ کڕینی بەکارهێنراون تەمومژاوی دەکات.
لەم حاڵەتەدا پەیامنێران تێڕوانینێکی ناوخۆییان هەبوو: تۆماری داراییەکان کە لە دزەپێکردنەکەدا دۆزراونەتەوە دەریدەخەن کە لانیکەم ٢٩ ملیۆن دۆلار لە خەرجییەکانی بارزانییەکان لە کۆمپانیای GEG و لە کۆمپانیای ستێر گروپەوە سەرچاوەی گرتووە.
لەلایەکی دیکەوە، بەڵگەنامەکانی ناو دزەپێکردنەکە GEG وەک ئاسانکارێک بۆ کۆمپانیا بیانییەکان نیشان دەدەن کە دەیانەوێت گرێبەست لەگەڵ کۆمپانیا ناوخۆییەکان بکەن یان ڕەزامەندی حکومەت بەدەستبهێنن.
بە لەبەرچاوگرتنی پێگەی بنەماڵەی بارزانی لە لوتکەی سیاسەتی کوردستاندا، ئەم دۆزینەوانە پرسیار لەبارەی ئەگەری ناکۆکی بەرژەوەندییەکان دەوروژێنن. یاسای عێراقی داوا لە بەرپرسانی گشتی دەکات سەروەت و سامانەکانیان ئاشکرا بکەن، هەرچەندە ڕاپۆرتێکی ئەم دواییەی هاوپەیمانی گروپە داکۆکیکارە نەزاهییەکان، تیشکی

د□ستە سەر لاوازییەکانی ئەم یاسایانە، ئاماژەی بەوەدا کە، لە پراکتیکدا، پێشێلکارییەکان “تەنها تا ڕادەیەکی سنووردار” بەرەوڕووی تەحەدا دەبنەوە. تا ئێستا نازانرێت ئایا بارزانییەکان هیچ سەروەت و سامانێکیان ئاشکرا کردووە یان پەیوەندییەکانیان بە کۆمپانیای جی ئێگ و ستێر گروپەوە ئاشکرا کردووە.

پسپۆڕانی گەندەڵی و دارایی نایاسایی کە پێداچوونەوەیان بە ئەنجامەکانی پەیامنێران کردووە، ڕایانگەیاندووە کە کۆمەڵێک نیگەرانییان وروژاندووە.

جۆدی ڤیتۆری، پرۆفیسۆر و هاوسەرۆکی سیاسەت و ئاسایشی جیهانی لە زانکۆی جۆرج تاون دەڵێت، ئەو مامەڵە داراییانەی بارزانییەکان لە کوردستانەوە دەستیان کەوتووە “پێدەچێت سەرلێشێواوی نێوان ڕۆڵەکانیان وەک فەرمانبەری گشتی و سەروەت و سامانی تایبەتی خۆیان دەربخەن.

ئۆ سی سی ئاڕ پی چەندین جار داوای سەرنجی لە چوار برا بارزانییەکەی دیکە کرد، چ ڕاستەوخۆ و چ لە ڕێگەی پارێزەرە جۆراوجۆرەکانەوە کە نوێنەرایەتیان کردووە، هەروەها لە کۆمپانیای جی ئێجی و “هەڵۆی زێڕین” و ستێر گروپ و حکومەتی کوردی و کاتجا ڤریکار. هیچیان وەڵامی نەدایەوە.

لە کۆی ٣١ موڵک کە بارزانییەکان لە ئەمریکا دەستیان کەوتووە، لانیکەم ١٣ موڵک فرۆشراون؛ 18 ی دیکەش هێشتا لە دەستی ئەو کۆمپانیایانەدان کە دەستیان کەوتووە. تۆمارە کۆمپانیاکان کە بە ئاشکرا لە ویلایەتی دێلاوێر و ڤێرجینیا بەردەستن، ئەوە ئاشکرا ناکەن کە ئایا بارزانییەکان هێشتا کۆنترۆڵی ئەو کۆمپانیایانە دەکەن یان نا.

وەرگیراوە لە: کیفن هۆڵ occrp

.

https://www.occrp.org/en/investigation/mansions-horses-and-designer-bags-how-the-ruling-family-of-iraqi-kurdistan-splurged-in-the-us

تاهیر عیسا /16.10.2025